

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

_____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Медична географія

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)

(код і назва спеціальності (тей))

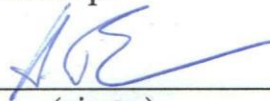
2020 р.

Розробник: Вихованець Г.В., д.геогр.наук, професор кафедри фізичної географії, природознавства і геоінформаційних технологій

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Протокол № 1 від. "31" серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Буяновський А.О.)

(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від. "23" 09 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Сич В.А.)

(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Медична географія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні основи медичної географії, яка вивчає вплив навколишнього середовища на здоров'я людини, закономірності поширення хвороб та інші аспекти взаємодії в системі «навколишнє середовище – здоров'я людини».

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу. У системі підготовки студента за указаною ОПП навчальна дисципліна є вибірковою і пов'язана з наступними дисциплінами «Основи фізичної географії», «Основи суспільної географії», «Біогеографія з основами екології» та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основні положення медичної географії
2. Хвороби які обумовлені природними чинниками

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни “Медична географія” є вивчення теоретичних засад медичної географії, історії формування медико-географічних знань, особливостей впливу негативних факторів довкілля на особливості життєдіяльності населення та захворюваність людей, основ екологічної безпеки; дослідження особливостей медико-географічної ситуації України і країн світу в контексті сучасних тенденцій та процесів.

Навчальні завдання курсу:

- вивчення теоретичних і методичних основ медичної географії;
- аналіз впливу географічних чинників на стан здоров'я населення;
- вивчення теоретичних основ концепції екологічного ризику; - поглиблення знань про стан здоров'я населення України, поширеність основних класів хвороб;
- аналіз загальної медико-географічної ситуації в світі.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

ФКЗ - Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному)

ФК11 - Здатність до системного географічного мислення, розуміння та пояснення основних фізико-географічних та суспільно-географічних процесів, що відбуваються у географічному просторі на різних просторових та часових рівнях його організації, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

ПРН2 - Знає просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях;

ПРН3 - усвідомлює зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом чинників різного характеру; розуміє наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства; знає важливість збереження навколишнього середовища, охорони біологічного різноманіття, природоохоронної та природно-заповідної діяльності

ПРН4 - Знає основні фізико-географічні та суспільно-географічні процеси, що відбуваються у географічному просторі на різних рівнях його організації, причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства

ПРН7 - Розуміє основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих її компонентів, класифікує зв'язки і залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них

ПРН11 - Вміє встановлювати географічні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки між компонентами природи та суспільства, використовує концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях

Очікувані результати. Здобувач повинен:

знати:

- теоретичні та методологічні засади медичної географії;
- чинники впливу географічного середовища на стан здоров'я людини;
- особливості розвитку медичної географії в Україні і світі;
- позитивний і негативний вплив природного і соціального середовища на стан здоров'я населення;
- концепції екологічного ризику та медико-екологічного ризику території;
- стратегії управління екологічними ризиками;
- поширення хвороб людини за класами, віковими групами населення, географію ендемічних хвороб, серцево-судинних, паразитичних, інфекційних та інших захворювань, нозоареали світу.

вміти:

- пояснювати взаємозв'язок поширення окремих хвороб та якості довкілля;
- здійснювати медико-географічну характеристику території;
- визначати ступінь екологічного ризику території;
- працювати з науковими, статистичними матеріалами з відповідної тематики;
- оцінювати територію для рекреаційно-туристичної діяльності за медико-екологічним ризиком.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 60 годин, що становить 2,0 кредита ЄКТС.

2. Програма навчальної дисципліни ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

Тема 1. Основні риси історії медичної географії.

Основні риси історії медичної географії. Епоха великих географічних відкриттів. Медико-географічні дослідження в Російській імперії. Радянський період. Медико-географічні дослідження в Україні. Етапи становлення сучасної медичної географії.

Тема 2. Предмет, задачі і місцезнаходження медичної географії в системі наук.
Предмет, задачі і місцезнаходження медичної географії в системі наук. Мета і задачі медико-географічних досліджень. Основні напрямки. Сучасний стан. Зв'язок з іншими науками. Класифікація хвороб, які визначаються природними умовами.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ХВОРОБИ, ЯКІ ОБУМОВЛЕНІ ПРИРОДНИМИ ЧИННИКАМИ

Тема 1. Хвороби, які визначаються геофізичними і кліматичними умовами.

Хвороби, які визначаються геофізичними і кліматичними умовами. Тепловий і сонячний, обмороження. Снігова сліпота. Вплив сонячної активності. Гірська хвороба. Географічне розповсюдження хвороб, обумовлених геофізичними і кліматичними умовами.

Тема 2. Хвороби, які обумовлені геохімічними особливостями природного середовища.

Хвороби, які обумовлені геохімічними особливостями природного середовища. Біогеохімічні провінції. Класифікація мікро- та макроелементи. Географічне розповсюдження хвороб.

Тема 3. Хвороби, які обумовлені біохімічними особливостями природного середовища.

Хвороби, які обумовлені біохімічними особливостями природного середовища. Географічне розповсюдження тваринного і рослинного світу на Землі. Класифікація вітамінів. Традиції харчування та пов'язані з ними авітамінози і гіповітамінози. Географічне розповсюдження хвороб, пов'язаних з біохімічними особливостями природного середовища.

Тема 4. Хвороби, що обумовлені отруйними рослинами.

Хвороби, що обумовлені отруйними рослинами та алергічні стани, які пов'язані з речовинами і запахами рослинного походження. Класифікація отруйних рослин та їх географічне розповсюдження. Класифікація небезпечних тварин суходолу та їх географічне розповсюдження. Класифікація небезпечних тварин Світового океану та їх географічне розповсюдження.

Тема 5. Хвороби, які обумовлені живими збудниками (інфекції та інвазії).

Хвороби, які обумовлені живими збудниками (інфекції та інвазії). Сапрофітизм і паразитизм. Природна осередковість трансмісивних хвороб. Осередки локалізації

збудників хвороб людини. Антропонози-аксенози. Антропонози-метаксенози. Зоонози-аксенози. Зоонози-метаксенози. Сапронози. Географічне розповсюдження хвороб, обумовлених живими збудниками.

Тема 6. Соціально-екологічна осередковість хвороб людини.

Соціально-екологічна осередковість хвороб людини. Небезпечні хімічні забруднення навколишнього середовища. Небезпечні компоненти харчових продуктів. Якість міського середовища. Якість води. Шумове забруднення. Географічне розповсюдження хвороб, обумовлених екологічним станом навколишнього середовища.

3. Рекомендована література

Основна

1. Авицын А.П. Введение в географическую патологию. – М.: Медицина, 1972. – 328 с.
2. Алексеева Т.И. Географическая среда и биология человека. – М.: Мысль, 1977. – 302 с.
3. Ассман Д. Чувствительность человека к погоде. – Л.: Гидрометеиздат, 1966. – 266 с.
4. Белинский В.А. Ультрафиолетовая радиация Солнца и неба – важнейший элемент географической среды // Климат и человек. – Москва: Мысль, 1972. – С. 17 – 29.
5. Беттен Г. Погода в нашей жизни. – М.: Мир, 1985. – 200 с.
6. Бокша В.Г., Богуцкий Б.В. Медицинская климатология. – Киев: Здоровье, 1980. – 261 с.
7. Борисенков Е.П. Климат и деятельность человека. – М.: Наука, 1982. – 132 с.
8. Будыко М.И. Климат и жизнь. – Л.: Гидрометеиздат, 1971. – 472 с.
9. Волович В.Г. Человек в экстремальных условиях природы. – Москва: Мысль, 1980. – 190 с.
10. Воронин Н.М. Основы медицинской и биологической климатологии. – М.: Медицина, 1981, - 352 с.
11. Горбурт-Гейбович А.А. Оценка климата для типового проектирования жилища. – Л.: Гидрометеиздат, 1971. – 195.
12. Горбурт-Гейбович А.А., Кандрор И.С., Чубуков Л.А. Погода, климат и человек. – Москва: Мысль, 1972. – С. 5 – 16.
13. Головина Е.Г., Русанов В.И. Некоторые вопросы биометеорологии .- СПб, 1993. – 90 с.
14. Григорьев И.И. и др. Медицинская керология (погода и организм человека). – М., 1997. – 53 с.
15. Данилова Н.А. Природа и наше здоровье. – М.: Мысль, 1977, - 236 с.
16. Исаев А.А. Прикладная климатология. – М.: Научный мир, 2001. – 458 с.
17. Климатотерапия (руководство для врачей). В.Г.Бокша, Б.В.Богуцкий ред. – Киев: Здоровье, 1966. – 230 с.

18. Основные принципы и методики климатолечения. – М.: Медицина, 1965. – 413 с.
19. Программа и рекомендации по описанию климата курортной зоны. – Л.: Гидрометеиздат, 1984. – 141 с.
20. Сакамото-Момиями. Сезонность и смертность человека. – М.: Медицина, 1980. – 248 с.
21. Справочник по курортологии и курортотерапии. Ю.Е.Данилов, П.Г.Цапфис. – М.: Медицина, 1973. – 648 с.
22. Темникова Н.С. Влияние атмосферного давления на сердечно-сосудистые заболевания человека. Л.: Гидрометеиздат, 1977. – 55 с.
23. Прошин В.Д., Мальцев А.Е. Погода и здоровье. – Горький: Волго-Вятск. Изд-во, 1982. – 56 с.
24. Чижевский А.Л. Земное эхо солнечных бурь. – М.: Мысль, 1973. – 349 с.
- Чубинский С.М. Биоклиматология. – М.: Медицина, 1965. – 198 с.
25. Физико-географический Атлас Мира / Отв. ред. А.Н.Баранов. – Москва: Изд-во ГУГК СССР, 1964. – 298 с.
26. Шандала М.Г. и др. Окружающая среда и здоровье населения. – Киев: Здоровье, 1989. – 118 с.
27. Гасанов А.С. Витамины и здоровье. – Москва: Знание, 1959. – 31 с. (библиотечный шифр 131/3050).
28. Потребность человека в витаминах / Под. Ред. М.И.Смирнова. – Москва: Медицина, 1966. – 287 с. (библиотечный шифр 224/3514).
29. Рысс С.М. Витамины в медицине (научно-популярный очерк). – Ленинград: Медицина, 1960. – 94 с. (библиотечный шифр 224/2176).
30. Сало В.М. Витамины и жизнь. – Москва: Наука, 1969. – 172 с. (библиотечный шифр 131/5352).
31. Географический атлас для учителей средней школы. – Москва: Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР, 1982. – 238 с.
32. Физико-географический Атлас Мира / Отв. ред. А.Н.Баранов. – Москва: Изд-во ГУГК СССР, 1964. – 298 с.
33. Шандала М.Г. и др. Окружающая среда и здоровье населения. – Киев: Здоровье, 1989. – 118 с.
34. Биологическая роль микроэлементов / Отв. ред. Ковальский и И.Е. Воротницкая. – Москва: Наука, 1983. – 237 с. (библиотечный шифр 131/10462)
35. Бондарев Л.Т. Микроэлементы – благо и зло. – Москва: Знание, 1984. – 144 с. (библиотечный шифр 131/10943)
36. Войнар А.О. Микроэлементы в живой природе. – Москва: Высшая школа, 1962. – 94 с. (библиотечный шифр 131/3050)
37. Жунгиету Г.И. Хлеб, вода и химия. – Кишинев: Штиинца, 1985. – 184 с. (библиотечный шифр 147/10879)
38. Ковальский В.В. Геохимическая экология. – Москва: Наука, 1974. – 298 с.
39. Лукашев К.И., Лукашев В.К. Геохимия ландшафта. – Минск, 1972.

40. Мещенко В.М. Геохимические ландшафты и эндемические болезни // Природа. – 1971. -№ 38.
41. Перельман А.И. Геохимия ландшафта. Москва: Высшая школа, 1975. 342 с.
42. Свинец в окружающей среде / Отв. ред. В.В. Добровольский. – Москва: Наука, 1987. – 179 с. (библиотечный шифр 145/24787)
43. Стадницкий Г.В., Родионов А.И. Экология. Москва: Высшая школа, 1988. 272 с.
44. Географический атлас для учителей средней школы. – Москва: Главное управление геодезии и картографии при Совете Министров СССР, 1982. – 238 с.
45. Физико-географический Атлас Мира / Отв. ред. А.Н.Баранов. – Москва: Изд-во ГУГК СССР, 1964. – 298 с.
46. Чертко Н.К. Геохимия ландшафта. – Минск: Изд-во БГУ, 1981. – 157 с.
47. Шандала М.Г. и др. Окружающая среда и здоровье населения. – Киев: Здоровье, 1989. –118 с.

Додаткова

1. Алфимов Н.Н. Очерки по медицинской географии морей СССР. – Ленинград: Наука, 1973. – 104 с.
2. Атлас океанов. Тихий океан / Главн. ред. Л.А.Демин и В.И. Фалеев. – Москва: Изд-во ГУНИО МО СССР, 1977. – 306 с.
3. Атлас океанов. Атлантический и Индийский океан / Главн. ред. Ф.И.Фалеев. – Москва: Изд-во ГУНИО МО СССР, 1977. – 306 с.
4. Атлас океанов. Северный ледовитый океан / Главн. ред. Ф.И.Фалеев. – Москва: Изд-во ГУНИО МО СССР, 1977. – 306 с.
5. Вредные беспозвоночные фауны тропиков и субтропиков. – Киев: УМКВО, 1988. – 96 с. (библиотечный шифр 130/7447)
6. Дозье Т. Опасные морские создания. – Пер. с англ. – М: Мир, 1985.
7. Лобенко А.А., Владыка А.С. и др. Атлас животных Мирового океана опасных для человека. – Одесса: ОКФА, 1999. – 223 с.
8. Пигулевский С.В. Ядовитые животные. Токсикология беспозвоночных. – Ленинград: Медицина, 1975. – 375 с. (библиотечный шифр 130/4992)
9. Талызин Ф.Ф. Ядовитые животные суши и моря. – Москва: Знание, 1970. – 96 с. (библиотечные шифр 130/6024)
10. Мариковский П.И. Ядовитые паукообразные: каракурт, тарантул, скорпионы. – Фрунзе: Изд-во АН СССР, 1954. – 25 с.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин, що становить 4,0 кредитів ЄКТС.

4. **Форма підсумкового контролю успішності:** залік

5. **Методи діагностики успішності:**

індивідуальне опитування, фронтальне опитування, термінологічний диктант, тестування, контрольні роботи за змістовими модулями